

روز گذشته دو عکس به اسم پادگان ۰۶ ارتش که نشان از

تفاوت حجم درختان داشت در فضای مجازی منتشر شد که با واکنش‌های زیادی همراه شد. بسیاری از افراد به خصوص در شبکه‌های اجتماعی خواهان رسیدگی به این ماجرا بودند که چرا درختان پایتخت با وجود نیاز مرم به درخت برای کنترل آلودگی هوا همچنان بی‌سروصدا قلع و قمع می‌شوند و حتی شهرداری تهران نیز پاسخی برای این موضوع ندارد. چندی پیش نیز خشکاندن تعدادی درخت در خیابان توسط مالک یک ملک نوساز بود که ظاهراً دید ملکش را کور کرده بود. این مورد هم به سرعت در فضای مجازی دست به دست شد و انتقادهای زیادی را از سوی مردم و به خصوص فعالان محیط زیست به همراه داشت. قطع درختان مجموعه سعدآباد نیز بخش دیگری بود که باز هم مدتی در صدر رسانه‌ها قرار گرفت و بسا پاسخ‌های مبهمی همراه بود و درنهایت ماجرا آن‌طور که باید شفاف‌سازی نشد. سریال قلع و قمع درختان در پایتخت گویا همچنان به دلیل نداشتن پاسخگوی مشخص بی‌سروصدا ادامه دارد، اما چرا؟

درخت‌بری به جای درختکاری؟

عکس منتشر شده با نام قطع درختان پادگان ۰۶ ارتش ابتدا به نام پادگان لشکرک منتشر شد، اما مشخص شد این عکس مربوط به این پادگان اما واقع در خیابان پاسداران تهران است. تطبیق این دو عکس به خوبی نشان می‌دهد از تعداد درختان این پادگان از آبان ماه امسال تا بهمن ماه به طرز قابل توجهی کاسته شده است. جدای از اینکه مشخص نیست این اتفاق برای چه افتاده و تنه این درختان به چه منظوری و کجا رفته‌اند؟

ناصر امانی، عضو شورای شهر تهران در تذکر پیش از دستور خود در جلسه روز گذشته شورای شهر تهران با بیان اینکه تصاویر و خبری مبنی بر قطع گسترده درختان در پادگان ۰۶ و لشکرک منتشر شده است، گفت که لژیون پادگان ۰۶ ولشکرک متفاوت بوده و لازم است شهرداری تهران در این خصوص شفاف‌سازی کند و اگر خبر غلط است آن را تکذیب کند؛ چراکه در آستانه روز درختکاری هستیم و این موضوع خوب نیست. امانی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» اعلام کرد به محض دریافت پاسخی از شهرداری، آن را اعلام خواهد کرد. حوزه‌های میراث فرهنگی و محیط‌زیست در سال‌های اخیر جایگاه ویژه‌ای میان مردم پیدا کرده‌اند. از این رو اخبار مربوط به آنها به سرعت دست به دست می‌شود و واکنش‌ها و افکار عمومی، بخش بزرگی از جامعه را ریس می‌انگیزاند. قطع درختان سعدآباد، خیابان ولیعصر از همین دست موارد بود. در ماجرای سعدآباد هم شهرداری تهران و هم شورای شهر اعلام بی‌خبری کردند و به نقل از ناصر امانی، عوامل کاخ سعدآباد سه روز بعد به شهرداری اجازه ورود دادند پس از آن روابط عمومی سعدآباد اعلام کرد این کار به علت خشکی درختان صورت گرفته است. این ناهماهنگی میان دستگاه‌ها و تصمیمات عجولانه، پیامدهای چندان خوبی در میان مدت و بلندمدت به همراه نخواهد داشت.

درخصوص قطع درختان خیابان ولیعصر اما ماجرا به گونه دیگری بود. احسان صفایی، معاون خدمات شهرداری منطقه یک دربارہ قطع شبانه درختان گفته بود: «درختان محور خیابان ولیعصر که خشک شده‌اند قطع خواهند شد، اما این خیابان، چون همیشه در آن ترافیک در جریان است و ما نمی‌خواهیم به ترافیک این خیابان دامن بزنیم؛ بنابراین شبانه این کار را انجام می‌دهیم و درختان این خیابان ثبت سامانه هستند.» در این موارد اطلاع‌رسانی به موقع درخصوص این عملیات‌ها می‌تواند هم از فشار روانی تحمیل‌شده به مردم و هم از هزینه‌های منعکس شده توسط جریانات مختلف بکاهد.

خسارت بریدن یک درخت زود جبران نمی‌شود

یکی از بهانه‌هایی که درخصوص قطع درختان مطرح می‌شود، اشغال فضای ساختمان‌سازی است، به‌طور مثال در مناطق شمالی تهران که از فضای سبز بیشتری برخوردارند ساختمان‌ها و برج‌هایی ساخته می‌شوند و مالک نیز بدون مجوز از شهرداری منطقه، اقدام به هموارسازی زمین و سپس ساخت وساز می‌کند. البته بدیهی است که مساله مسکن نیز درحال حاضر به امری مهم تبدیل شده است و مردم به‌خصوص در تهران و دیگر کالته‌شهرها درگیر و دارخانه‌دارشدن هستند؛ اما آیا کسی که تصمیم به بنزدگی در این شهر دارد، اکسیرثی برای تنفس نمی‌خواهد؟ طبق آمار رسمی، میزان مرگ‌ومیر ناشی از آلودگی هوا رویه فزونی است و چطور می‌شود از چنین بحرانی که حال و آینده مردم را مورد هدف قرار داده چشم‌پوشی کرد. از طرفی خسارت ناشی از بریدن یک درخت را اصلاً نمی‌توان در کوتاه‌مدت پاسخ داد. کاشت درخت و درختکاری اقدامی بلندمدت در راستای بهبود وضعیت محیط‌زیستی است، اما قطع آن می‌توان در مدت زمان کوتاهی به سادگی رخ دهد و تمام زحمات چندده ساله را به باد بدهد.

ضعف قانون یا ضعف اجرا؟

آشفته‌گی‌های موجود در بحث حراست از محیط‌زیست موجب شکل‌گیری قانونی تحت عنوان «حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درخت» شد. در ماده یک این قانون آمده است: «قطع درخت به موجب ماده ۶۸۶ قانون مجازات اسلامی جرم است و حتی بدون شاکی خصوصی نیز دادستان حق تعقیب مرتکب ارادد.» شهرداری‌ها در محدوده قانونی و حریم شهر مکلفند ظرف مدت یک سال شناسنامه شامل تعداد و نوع درختان محل‌های مشمول این قانون را تنظیم کنند و این شناسنامه که هر پنج‌سال یک‌مرتبه قابل تجدید است مالک و سند اجرای این قانون خواهد بود. بدین ترتیب قانون هم به این امر مهم پرداخته اما همچنان شاهد تخلفات مربوطه هستیم. جالب است که علی‌رغم بازشر گسترده این خبری طی ۲۴ ساعت گذشته، شهرداری تهران و نهاد‌های مرتبط به حوزه محیط‌زیست همچنان در سکوت به سر می‌برند و تاکنون هیچ توضیحی در این خصوص ارائه نشده است. به نظر می‌رسد قوانین موجود در این زمینه و همچنین شیوه‌اجرایی آن چندان محکم نبوده و نیست که این میزان درخت‌بری به آسانی انجام می‌شود. بد نیست عاملان و ناظران در این باره پاسخ دهند که علت اتفاق رخ داده چه بوده و آیا راهبردی برای جبران آن نیز وجود دارد؟

پیام اول مصوبه شورای عالی فضای مجازی؛ پیام‌رسان‌های داخلی کافی نیستند

بازگشت به ایده پوسته تلگرام

تفاوت درگاه حکمرانی‌پذیر با پوسته‌ها فقط

مجوز داشتن آنهاست

اینکه پوسته‌های سابق با عنوان درگاه حکمرانی‌پذیر به کار گرفته شوند این سوال را به وجود می‌آورد که آیا تفاوتی هم بین آنها وجود دارد. دلیریان در این باره می‌گوید: «قبلاً ما یک سری درگاه‌هایی با عنوان پوسته داشتیم که قوانین و مقرراتی نسبت به فعالیت آنها در کشور وجود نداشت. الان این درگاه‌ها تحت قوانین جمهوری اسلامی فعالیت‌شان را شروع کرده و دسترسی به سکوها پر مخاطب خارجی می‌دهند. لذا به آنها مجوز فعالیت رسمی و قانونی داده می‌شود.»

حریم خصوصی کجای درگاه‌های حکمرانی‌پذیر دیده شده‌است

راجع به پوسته‌ها سابقاً مردم نگرانی در مورد نقض حریم خصوصی داشتند. سرپرست مرکز رسانه مرکز ملی فضای مجازی در پاسخ به این سوال که چه پیش‌بینی برای جلوگیری از این امر شده‌است، گفت: «ما اخیراً مصوبه‌ای تحت عنوان بهبود حریم خصوصی داشتیم برای اینکه استفاده مردم از ظرفیت‌های فضای مجازی ایمن‌تر شود. در داخل آن مصوبه بندهای متعددی برای تقویت ایمنی فعالیت گنجانده شده است اعم از اینکه مطابق درخواست‌های کاربران منجر به حذف حساب کاربری‌شان شود، داده‌هایشان در سرورها به صورت رمزنگاری شده ذخیره شود، بخشی یا تمام اطلاعات‌شان با درخواست خود کاربران حذف و بخشی نگهداری شود. همه این اقدامات باید مطابق دستورالعمل حریم خصوصی که تحت عنوان دستورالعمل اجرایی بهبود حفاظت از حریم خصوصی ایندنا با ایده قانونگذاری پوسته‌ها جلورفته و حکم مرگ آن را امضا انجام شود. همه این موارد در آنجا قید شده و سکوها و سامانه‌های فضای مجازی موظف به اجرای آن هستند. کما اینکه در روزهای اخیر هم ما جلسه‌ای داشتیم و همه سکوها و کسب‌وکارهای بخش خصوصی داخلی را جمع کردیم و آخرین روند اجرای این دستورالعمل را از آنها جویا شدیم. عملاً اینها مصوبه را در مسیر اجرا قرار داده‌اند و بخش‌هایی را نیز شروع کرده‌اند.»

کارایی پوسته‌ها چه بود

برای بررسی سابقه استفاده از پوسته‌ها و کارایی که داشتند با پوریا آسترکی، کارشناس فضای مجازی به گفت‌وگو پرداخته‌ایم. آسترکی چرایی استفاده از پوسته‌ها را این‌گونه تشریح کرد: «مساله پوسته‌ها، نزدیک به هشت ۹ سال پیش مطرح شد. بعد از فراگیری تلگرام، حداقل دو سه اپ، با استفاده از انجین (سکوی تلگرام) روی آن سوار کرده بودند و توانستند تعداد قابل‌توجهی کاربر در کشور جذب کنند که از جمله آنها تلگرام طلایی، موبوگرام و برنامه‌های دیگر بودند. اینها در واقع بخش اصلی نرم‌افزارهای تلگرام را با تغییرات ظاهری، قابل استفاده می‌کردند. ضمن اینکه دو اتفاق دیگر هم می‌افتد، یکی که این پوسته را طراحی کرده امکان کنترل و گزینش محتوا دارد، مثلاً می‌تواند کانالی را ببندد یا کاربری را در آن شبکه (نه در تلگرام اصلی) مسدود کند و امکان رصد می‌دهد و مقداری اشراف برای کسی که پوسته را ساخته به نسبت کاربران و افرادی که از آن شبکه استفاده می‌کنند، به وجود می‌آورد.»

پلی برای تسهیل مسیر فیلترینگ

آسترکی منتقدان به استفاده از پوسته‌های نرم‌افزارهای خارجی را در دو دسته تقسیم‌بندی کرده و توضیح می‌دهد: «این اتفاق دو دسته منتقد جدی دارد، یک دسته از منتقدان از جایگاه آزادی اینترنت، مسائل حقوق بشری و حقوق کاربران حریم خصوصی با این پوسته‌ها مخالف می‌کردند چون این پوسته‌ها پتانسیل این را دارند که حریم خصوصی کاربر را نقض یا فعالیت او یا کانال‌ها را محدود کنند. یک دسته منتقد دیگر هم کسانی بودند که نسبت به فیلترینگ کامل تلگرام اصرار داشتند و این پوسته‌ها را در راستای گسترده شدن استفاده از تلگرام در میان کاربران ایرانی، ارزیابی می‌کردند و از آن جهت مخالف بودند. این دو دسته مخالفت که یک دسته درون حاکمیت بودند و یک دسته از نهاد‌های مدنی بودند چند اتفاق را رقم زد. دولت و به‌طور خاص وزارت ارتباطات که حمایتی از این موضوع می‌کرد به واسطه فشارهای درون حکومتی حمایت‌های خود را محدود کرد و دیگر حمایت نکرد. اتفاق دیگر این بود که آن دسته از مخالفان طرفدار حریم خصوصی و حقوق بشری یا شکایت از پوسته‌ها باعث حذف بعضی از این برنامه‌ها از گوگل‌پلی و اپ‌استور شدند که البته اپل کلاپ‌های ایرانی را تحریم کرد که این پوسته هم در کنار اپ‌های دیگر حذف شدند. براین اساس کار این پوسته‌ها عملاً متوقف شد و ادامه پیدا نکرد. این ماجرا برای حدود سه چهار سال پیش، یعنی تقریباً یکی دوسال آخر دولت روحانی بود.»

تفاوت درگاه حکمرانی‌پذیر با پوسته‌ها فقط مجوز داشتن آنهاست

کارایی پوسته‌ها چه بود

کشورهایی که نظام سیاسی آنها مبتنی بر مردم‌سالاری واقعی باشد، توسط توده مردم تعیین می‌شود. اهداف اقتصادی دولت‌های شبه‌مستعمره توسط کشور استعمارگر و اهداف اقتصادی کشورهای تحت نظام حاکمیت اقلیت (سرمایه‌دار یا…) توسط آن گروه اقلیت تعیین می‌شود.
منافع و مشکلات اقتصادی نیز از کشوری به دیگری و از زمانی به زمان دیگر متفاوت خواهد بود. در حالی که مانع و مشکل اقتصادی برخی از کشورها کمبود منابع انرژی و یا کوچک بودن سرزمین است، کشورهایی را می‌شناسیم که در ادواری از تاریخ خود با چالش‌هایی مانند بلایای طبیعی، بیماری‌های فراگیر، جنگ و بحران‌های سیاسی داخلی و خارجی به عنوان سد اصلی در تحقق اهداف اقتصادی خود مواجه بوده‌اند. درسال‌های گذشته نیز بیماری جهانگیر کرونا به عنوان یک مانع عمومی در مسیر تحقق اهداف اقتصادی اغلب کشورهای جهان مطرح بود.

جمهوری اسلامی ایران به عنوان مردم‌ترین نظام سیاسی جهان نیز اهداف اقتصادی مشخصی را دنبال می‌کند که برآمده از اراده توده مردم است، اهدافی که در قانون اساسی منجلی شده و می‌توان آن را در سه کلمه خلاصه نمود:
۱- رفاه عمومی
۲- استقلال اقتصادی (به معنای حضور در اقتصاد جهانی از موضع قدرت)
۳- پیشرفت اقتصادی (به معنای سرآمدی در سطح

اعتراف به شکست فیلترینگ

اینکه بعد از چند سال اصرار بر فیلترینگ و استفاده از سکوهای داخلی بار دیگر بازگشتی به عقب داشته‌ایم و استفاده از پوسته‌ها در دستور کار قرار می‌گیرد امری است که شاید بشود آن را به اعتراف درمورد شکست راهبرد فیلتر معنی کرد. آسترکی در این باره می‌گوید: «مصوبه جدید شورای عالی فضای مجازی می‌تواند در اثر چند اتفاق باشد، یک اتفاق این است که پیام‌رسان‌های داخلی، علی‌رغم حمایت‌های شدیدی که از آنها شده چه از نظر زیرساختی، مالی، وام و اعتبار و همین‌طور فیلترینگی که به عنوان یک دوپینگ مهم برای پیام‌رسان‌ها به حساب می‌آید، نتوانستند پاسخگوی نیازهای ارتباطاتی جامعه باشند، این تجربه پوسته‌ها از نظر کیفیت سرویس تجربه به نسبت خوبی در مقایسه با بعضی اپلیکیشن‌های داخلی بوده، این یک دلیل است که سیاست پوسته‌ها را مطرح کردند. دومین دلیل این است که اصولاً فیلترینگ شکست خورده و کاربران به صورت گسترده از تلگرام استفاده می‌کنند و حالا این امر با حیل‌ه‌های مختلف و استفاده از پراکسی‌های مختلف، اتفاق می‌افتد. این ممکن است این ذهنیت را به وجود آورده باشد حال‌که مردم در حال استفاده هستند و سیاست فیلترینگ با تمام هزینه‌هایی که ایجاد کرده به هر صورت ناموفق بوده است، به سیاست ۸۰۷ سال پیش برگردیم که این پوسته‌ها را ایجاد کنیم تا بخشی از فعالیت کاربران روی این بستر صورت بگیرد.»

پوسته‌ها به سهولت گذشته در بین مردم رواج نمی‌یابند

شاید اگر نهاد‌های نظارت‌کننده به جای شکستن چرخ و اختراع آن از همان ابتدا با ایده قانونگذاری پوسته‌ها جلورفته و حکم مرگ آن را امضا نمی‌کردند امروز مجبور به ساختن مجدد آن نبودند. همچنین حفظ کردن مردم در یک ظرفیت موجود به مراتب سهل‌تر از ایجاد اقبال در مردم برای حضور مجدد در آن است. آسترکی این چالش را اینگونه تشریح می‌کند: «اکثر اپلیکیشن‌ها متعلق به نهاد‌های خصوصی هستند، ازجمله آنها که در قالب پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی فعالیت می‌کنند، در اختیار نهاد‌های خصوصی هستند و در مورد این پوسته‌ها هم تفاوت نمی‌کند. اگر سوال این باشد که میزان استقبال مردم از این پوسته‌ها چندر خواهد بود، من فکر می‌کنم، برای بخشی از جامعه و کاربران استفاده از این پوسته‌ها جذاب است که مقداری برای رفع نیازهای روزمره پیام‌رسان‌شان از مصائب فیلترشکن و در وزن فیلترینگ خلاص بشوند و دردسرشان کمتر بشود. اما از طرف دیگر باتوجه به اینکه آگاهی بیشتری نسبت به حریم خصوصی به وجود آمده و مسائلی که درباره رصد و اشراف سازندگان به تعاملات پوسته‌ها و فعالیت کاربران در این چندسال در جامعه مطرح شده، فکر می‌کنم شاید عده‌ای از کاربران احتیاط کنند و از این پوسته‌ها استفاده نکنند.»

تلگرام تنها بستری است که مصوبه جدید روی آن کار می‌کند

اگرچه مطابق مصوبه شورای عالی فضای مجازی پوسته‌های قانونی می‌توانند بر تمام سکوهای خارجی اعمال شوند اما به نظر نمی‌رسد این مصوبه به غیر از تلگرام در مورد نرم‌افزار دیگری کارایی داشته باشد. این کارشناس فضای مجازی در این باره توضیح می‌دهد: «مساله دیگر درباره اینکه این پوسته‌ها ممکن است در کجا کار کند یا کار نکند، این است که احتمالاً در تلگرام کار راحت‌تر خواهد بود. وانسآپ خودش پیشنهاد نمی‌کند کسی از پوسته‌های غیررسمی استفاده کند. اینستاگرام هم محدودیت‌هایی دارد، هرچند تا آنجایی که من می‌دانم اپ‌های اینستاگرام اجازه دریافت پست‌ها را به اپلیکیشنی که از او استفاده می‌کند و حالت پوسته دارد، می‌دهد اما اجازه پست را نمی‌دهد. احتمالاً این پوسته‌ها بیش‌تر در تلگرام مورد استفاده قرار می‌گیرد. با توجه به اینکه هسته اصلی تلگرام (اوپن سورس) است، برای توسعه و تغییرات در دسترس است.»

ساختن پوسته‌ها راه حل اساسی نیست

آسترکی در پایان سیاست ایجاد پوسته برای حل مساله فیلترینگ را ارزشمند دانسته اما راه حل اساسی را چیز دیگری دانسته و توضیح می‌دهد: «اینکه شورای عالی فضای مجازی تلاش می‌کند که مساله پیام‌رسان را برای کاربران در شرایط فیلترینگ شدید حل کند، این خود ارزشمند است اما کار اساسی این است که سیاست کشور، در مورد فیلترینگ تغییر کند چون با این رویه هم کاربران دچار ضرر می‌شوند و هم نارضایتی عظیمی علیه نظام و در اثر فیلترینگ تولید می‌شود. در نهایت می‌بینیم که یک حساسیت عجیب تنها روی یک پیام‌رسان وجود دارد و همین برای کشور هزینه‌سازی کرده است. اما کاش به جای این رفت و برگشت‌ها و بازگشت به تصمیم ۷ سال پیش، تجدیدنظر در مورد سیاست فیلترینگ انجام می‌شد.»